

FERIA III POST DOMINICAM PASSIONIS.

DE FESTIS DIEBUS RITE CELEBRANDIS.

Vos ascendite ad diem festum hunc (Joan. 7).

Tanta dæmonum est nequitia, tanta perversitas, ut in christianæ religionis opprobrium, et in salutis humanæ detrimentum corrumpere conentur quidquid ad Dei gloriam, hominumque salutem fuit institutum. Quod cum in multis verum pateat, præcipue usu venit in festis diebus sacrisque solemnitatibus, quæ in ecclesia celebrari consueverunt. Institute enim sunt, ut his diebus majore cum sollicitudine a vitii abstineamus, vacemus ab operibus servilibus, et divinis incumbamus. Insidiante tamen generis humani inimico, quod ad Dei gloriam, hominumque salutem institutum fuerat, jam multis in locis ad Dei ignominiam, plurimorumque damnationem conversum est, quia homines multi, perversis satanæ suggestionibus illiciti, festis diebus iniqua gerunt, multaque in Dei contemptum et christianæ religionis detrimentum operantur. Quod ita Deo displicet, ut evangelici vatis ore declaret se hominum solemnitates, et festa odio habere: *solemnitates vestras odit anima mea* (Isa. 1, 14). Non odit Deus quod ipse instituit, non odit festa, quæ ipse celebrari præcepit; odit modum quo a plurimis celebrantur, qui ita ridiculus et a Dei mente alienus est, ut ipsis dæmonibus sabbata et festa nostra irridendi præbeant occasionem: *deriserunt sabbata ejus*. Ut tanto malo occurramus, dies festos celebrandi modum jam docebimus. *Ave*.

Festis diebus nonnulli vitii indulgent, operibus servilibus incumbunt multi, et cultum divinum plerique negligunt. Vitio festis diebus nonnulli indulgent, ac spreto Dei præcepto, quo festa sanctificari jubentur, comessionibus, ebrietatibus, fœdis libidinibus, aliisque infandis vitii ea polluunt: *Dominus man-*

dat sanctificari sabbatum, et illi polluunt sabbatum (D. Bon. in *dieta salutis*, 3, 2). Operibus servilibus alii multi diebus festivis incumbunt, et præcipue plebei et rustici, qui cum spiritualia vix capiant, de temporaneis tantum curant, ac labori non solum profestis, verum et festis diebus totos se dedunt. Et istos dæmonibus et damnatis comparat Doctor Seraphicus: quia sicut qui ad tartara damnatur semper laborat, et *laborabit in æternum*; ita et isti in hoc mundo omnibus diebus tam festivis, quam non festivis laborant, et in inferno æternum laborabunt; *sunt similes diabolo, et damnatis, qui nunquam requiescunt, sed semper laborant, et laborabunt in inferno*. Plerique tandem Dei cultum festis diebus negligunt, et ac licet sceleribus et servilibus operibus non vacent, ita tamen segnes sunt et desides, atque in Dei obsequio negligentis, ut vix augustissimo missæ sacrificio assistant, et isti, ut ait S. Bonaventura, *in die festo dant animam suam diabolo*. En tres in diebus festis contra Dei et Ecclesiæ leges inolitus abusus, quibus ut occurramus, et ut festa rite celebrandi modum doceamus, ob oculos ponere curabo dies festos esse dies sanctificationis, requiei et devotionis: *in his autem sanctificationis diebus abstinendum a vitiiis; in his requiei diebus cessandum ab operibus servilibus; in his diebus devotionis insistendum pietatis operibus*. Festis igitur diebus 1. abstinendum a vitiiis; 2. cessandum ab operibus servilibus; 3. insistendum pietatis operibus. Ecce quomodo celebrandi sint dies festi.

I PARS.

Festis diebus abstinendum a peccatis.

Sicut in omni loco, ita et in omni tempore a peccatis abstinendum, cum enim omne peccatum Deo injuriam irroget, nullum inveniri potest temporis instans, in quo peccare liceat, ac in quo quisque a peccatis abstinere non teneatur. Minime quidem omni tempore quisque jejunare, orare, et alia

bona opera fecere tenetur; omni tamen tempore quisque a peccatis abstinere debet, et eo præcipue tempore, quo festa celebrantur, quia peccata quæ festis diebus perpetrantur, graviora fiunt ratione temporis. Imo juxta Alexandri Alensis sententiam circumstantia temporis sacri facit novum peccatum, ac ut ipse loquitur, *qui fornicatur die dominico, duobus peccatis peccat*. Eadem fuit Lirani et Tostati sententia dicentium, omne peccatum die festo perpetratum esse sacrilegium ratione circumstantiæ temporis sacri, quod profanatur. De tempore ratiocinantur hi doctores, sicut de loco, dicentes, quod sicut furari et occidere in loco sacro sunt sacrilegia ratione loci sacri, in quo furta et homicidia patrantur; ita furari et occidere die festo sunt sacrilegia ratione diei festi, in quo homicidia et furta perpetrantur, ac proinde in unioe furto patrato die festo duplicem esse malitiam, duplexque peccatum, furti scilicet et sacrilegii. Aliter sentit Doctor Angelicus, docetque magnam esse differentiam inter circumstantiam temporis, et circumstantiam loci; nec circumstantiam temporis inducere malitiam sacrilegii, sicut circumstantiam loci. Tempus, inquit, non est quid permanens, sicut locus, ac proinde cum tempus non sit quid permanens, aptum non est ad recipiendam specialem consecrationem sicut locus; quare cum tempus specialem consecrationem non recipiat, tempus diei festi non potest proprie dici tempus sacrum, nec peccata die festo perpetrata dici possunt sacrilegia ratione diei festi, et quodlibet peccatum die festo commissum præter propriam malitiam non habet malitiam sacrilegii, ratione temporis. Et revera si quodlibet peccatum, die festo factum, præter propriam malitiam haberet et sacrilegii malitiam, maximum hoc onus esset fidelibus; et cum Ecclesia festos dies multiplicaret, onus importabile fidelibus imponeret, ac eorum salutem quasi insidias pararet. Quamquam vero circumstantia temporis non mutat speciem peccati in die festo expleti, majorem tamen gravitatem ei tribuit. Hæc circumstantia non addit novum peccatum, tantummodo aggravat, ut asserit Bel-larminus (*de cultu SS.* 10); *circumstantia temporis semper*

aggravat peccatum. Quod multis rationibus evincitur, quarum prima, quæ menti meæ occurrit, sumitur ex divo Bernardino Senensi, qui docet, festis diebus quemque de peccatis mortalibus debere conteri ac propositum elicere loco et tempore opportunis confitendi et Deo satisfaciendi; ideo si peccet quis his diebus, in quibus specialiter ad peccata sua delenda tenetur, haud dubie peccata ratione hujus circumstantiæ aggravantur; atque graviora fiunt ratione injuriæ quæ fit diei festo. Hanc rationem adducit sanctus Chrysostomus dicens, quod multi festos dies vocant illos, in quibus abdomini et libidini indulgent; nec festum aliquid vere festum esse credunt, nisi his vitiiis se dedant: *nonnulli festivos esse dubitant, nisi gula, nisi ventri, nisi luxuriæ satisfecerint* (serm. 8, *de resurr.*). Ritus celebrandi festa apud hujusmodi homines non est orare, misse sacrificio interesse, peccata confiteri, concionem audire, et aliis piis operibus vacare; sed ludere, choreizare, epulari, gulæ et libidini fræna laxare: hi profecto, inquit Chrysostomus, festa a Deo instituta non colunt, sed coinquinant: *non est hoc, fratres, festivitatem colere Dei, sed coinquinare*. Hanc diei festi profanationem quæ per peccatum fit optime suo more explicat S. Thomas, dicens: « Quia homo magis impeditur a rebus divinis per opus peccati, quam per opus licitum quamvis sit corporale, ideo magis contra hoc præceptum agit qui peccat in die festo, quam qui aliud corporale opus licitum facit » (2, 2, q. 122, a. 4).

Alia quoque ratione graviora mihi videntur peccata diebus festis patrata; ratione scilicet scandali, quod per ea causatur. Quid enim dicere, quid sentire possunt qui hos vident homines christianos sua celebrantes festa eo prorsus modo, quo Bacchi, Cereris, Veneris, et aliorum deorum festa gentiles celebrare consueverant? Quid cogitare et sentire possunt, qui diebus festis vident christianos non in templis, ut orent, sed in caupona, ut vino se ingurgitent? non in loco sacro, ut cum Deo et sanctis conversentur, sed in platea vel in loco profano, ut cum licentioris vite personis licentius vivant; non in sacro pœnitentiæ tribunali, ut peccata sua deleant,

sed in locis suspectis et exortiosis, ut ea multiplicent? certe qui talia vident, haud bene sentire possunt de his personis: atque hujuscemodi actiones malæ diebus festis factæ sunt aliis in malum exemplum et scandalum; ex quo patet quod peccata, diebus festis perfacta graviora sint habenda ratione mali exempli quod per ea datur, et scandalum quod per ea causatur. Hæ rationes satis superque suadere videntur, ut majore cura ac studio diebus festis quisque a peccatis absteineat. Superest alia, eaque gravior ratio, cur diebus festis a peccatis quisque abstinere debeat: nempe quia peccata his diebus perpetrata Deum maxime irritant. Ut enim ait divus Chrysostomus, licet festivitates a Deo, et Ecclesia ad Deum placandum sint institutæ: licet his diebus Deus se magis placabilem exhibere soleat, qui tamen diebus festis se criminibus fodant, non placant Deum, sed exacerbant. Peccata quidem his diebus perpetrata ita Deum irritant, ut protestetur, se hujusmodi festivitates in quibus homines peccatis se coinquant, odio habere et projicere: *odi, et projeci festivitates vestras*. Ita etiam Deum irritant, ut eos qui in diebus festis se peccatis dedunt, graviter puniat, et festivitates eorum in luctum convertat: *convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum* (Amos 8, 10). Itaque cum peccata diebus festis perpetrata Deum magis irritent, his præcipue diebus a peccatis abstinendum. Antequam primæ hujus concionis parti finem faciam, aliam quæ nunc menti meæ occurrit, rationem adducam, qua non parum excitari debent homines ad declinandum a peccatis diebus festis. Quæ ratio sumitur ex Dei bonitate et liberalitate, cui se opponunt et quasi terminum præfinitur peccata his diebus perpetrata. Deus enim, qui se omni tempore in homines liberalem exhibet, in eos liberalior esse solet diebus festis; tum quia dies festi sunt dies gratiarum; tum quia Sancti, quorum festa celebrantur, Deum suis orationibus ad majora hominibus beneficia impendenda inclinant; jam vero peccata quæ his diebus committuntur, liberalitati divinæ obstant et impediunt, ne in homines Deus se liberalem præbeat. Sancti quorum his diebus solemnita colimus, precibus suis Deum nobis propitium et in nos liberalem reddere conantur; si vero his

diebus in Deum peccemus, ipsa peccata bonitati et liberalitati ejus sese opponunt, eum a beneficiis nobis impendendis averunt, nec non ad omnem nobis gratiam denegandam compellunt. Unde his diebus ad Deum clamant sancti; clamant et peccata nostra, sed diversimode. Clamant ad Deum sancti, ut hominibus gratiam salutis, aliaque iis necessaria beneficia largiatur; peccata vero his diebus perpetrata ad Deum clamant, ut talia eis beneficia non impertiatur. Sanctorum clamor Deum ad hominibus beneficiendum flectit, et peccatorum clamor ita Deum a beneficiis hominibus impendendis averit, ut Sancti vix aliquid ab eo impetrare queant in gratiam eorum qui diebus festis se peccatorum labe inquinant. Et ideo dixit divus Augustinus, quod *tunc pro nobis sanctus Joannes quidquid petierimus, poterit obtinere, si nos festivitatem suam sobrios, castos, absque ullo turpiloquio cognoverit celebrare* (serm. 2 de S. Jo. Bapt.). Econtra si sancti Joannis et aliorum Sanctorum festa peccatis nostris polluamus, Sancti nullum nobis a Deo beneficium impetrabunt, quia peccata hisce diebus patrata. Dei liberalitati se opponunt, ejusque beneficiis nos privant. Igitur festis præsertim diebus quisque summa sollicitudine vigilet, ut a peccatis caveat. Adveniente die dominica, vel alio quolibet festo summa cura suam quisque scrutetur conscientiam, eamque ab omnibus peccatis mundare satagat, ac præsertim sedulo curet, ne in nova peccata his diebus incidat, et a quibusque peccatis, quantum fas erit, absteineat; tum quia peccata festis diebus sunt graviora; tum quia Deum magis irritant: tum quia ejus in nos liberalitati obstant. Diebus festis non solum abstinendum a peccatis, sed etiam cessandum ab operibus servilibus.

II PARS.

Festis diebus cessandum ab operibus servilibus.

Festis diebus forensibus negotiis vacare non licet: hoc enim expresse prohibet Matisconense Concilium (c. 1), dicens: *nullus*

vestrum festis diebus litium fomitiibus vacet, nullas causarum actiones exercent. Hoc idem alia nonnulla vetant Concilia: et in sacro canone habetur, quod *debet judicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob Dei reverentiam nonseuntur esse statuti* (Extr. de fer. c. ult.). Cum jure canonico concordat civile, in quo dicitur: *ferias dare vacationem a forensibus negotiis.* Et non sine ratione hæc ita statuta sunt; quid enim equitati et rationi magis consonum, quam quod diebus a Deo et Ecclesia ad pietatis operibus vacandum statutis christiani litibus non vacent, quæ contentiones multas generare et a pietatis spiritu avertere solent? Quod de fori, hoc et de commercii negotiis dicendum est; dies enim festi sunt instituti, non ut homines ad mercatus et mundanas negotiationis causa se conferant: verum ut *ab omni negotio sequestrati, soli divino cultui vacent.* Et ut in sacro Canone legitur: *festis diebus, neque negotiationi, neque litibus vacare licet: in eis mercatum minime fiat, neque placitum* (S. Aug. serm. 251). Præfata quidem opera festis diebus prohibentur: strictius adhuc prohibentur opera servilia. Si enim in veteri lege nullum opus servile diebus sabbati facere liceat: *nullumque servile opus facietis in eo*, quanto minus diebus dominicis et aliis novæ legis festis diebus, operibus servilibus incumbere licet? Hoc quidem nefas est, cum pluribus in Conciliis id prohibeatur, cumque universali sanctæ romanæ Ecclesiæ præcepto id vetitum sit; dum enim præcipit sancta Ecclesia, ut dies festi sanctificentur, præcipit identidem, ut his diebus nullus servilibus operibus vacet. Et ideo qui sine legitima causa diebus festis arat terram, domos ædificat, fabrilibus et aliis servilibus operibus incumbit, Ecclesiæ præceptum violat, mortaliter peccat, et in hoc mundo infernum inchoat. Multos reperire est, inquit sanctus Bernardinus, quos in tantam insaniam avaritiæ diabolus dementavit, ut quasi nullum æstiment lucrum, nisi quod in festivitibus cumulant; imo ad pauperiem extremam devenire se credunt, nisi lucentur diebus festis. Sæpe enim videbis hominem jam decrepitum, jamque nutantem gressu, et capite tremulum, divitiis plenum, filiis et consanguineis carentem,

pene in habitaculo suo solum et tamen in his diebus festis tanta anxietate, tantaque sollicitudine laborare, quasi videretur sibi deficere mundus. De tali homine dicitur: *unus est, et secundum non habet; non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat: nec satiantur oculi ejus dititiis; nec recogitat, dicens: cui laboro, et fraudo animam meam bonis* (Eccl. 4, 8)? Hujusmodi quidem homines, qui diebus festis operibus servilibus vacant, animas suas plurimis et æternis privant bonis, ac, ut ait S. Bernardinus, *in præsentem vitam infernum inchoant.* Scio, quod mortaliter non peccant, nec æterna pœna digni habeantur, qui festis diebus modico tempore laborant, nec etiam qui operibus servilibus pietatis causa vacant; qua ratione qui his diebus in xenodochiis, in ecclesiis et in aliis locis ex solo pietatis et misericordiæ motivo laborant, non peccant, quia ut habetur in sacro canone, *in operibus misericordiæ dierum distinctio non est habenda.* Non etiam peccant qui ex gravi aliqua necessitate ad laborandum coguntur, ut nonnumquam tempore vindemiarum et segetum accidit; quum tamen fieri potest, exponenda pastoribus suis urgens illa necessitas, petenda ab iis laborandi licentia, et eorum judicio adhaerendum. Qui exceptis his casibus, servili labore diebus festis multo tempore vacant, peccant mortaliter, et æterna plectuntur pœna, nisi in hoc mundo peccata sua sacro penitentiae lavacro abluerint. Timete avari formidanda tartari supplicia, et ut iis non adjudicemini, festis diebus a servilibus abstinete operibus, a quibus insuper vobis est abstinendum, ut gravia vitetis supplicia, quibus in hoc etiam mundo Deus plectit eos qui festis diebus laborant. Scitis, quid acciderit misero illi homini quem filii Israel invenerunt colligentem ligna in die sabbati. Nostis, quomodo carceri mancipatus, et ex Dei ordinatione ad mortem damnatus fuerit. Qua sententia audita, eduxerunt eum foras, *obruerunt lapidibus, et mortuus est, sicut præceperat Dominus.* Facile crediderim, Deum multos simili pœna plectere; seu celeri morte punire, quia festos dies vilibus et servilibus operibus violant. Aliis quoque pœnis multos hujus farinae viros Deus plectit; cumque plerique diebus festis laborent, ut laboribus

suis ditentur, sæpe Deus in avaritiâ eorum pœnam bonis temporalibus illos privat. Unde quo laboribus prohibitis ditiores fieri conantur, eo pauperiores fieri solent. Familiare est exemplum de duobus sutoribus, quorum unus, licet plurimos haberet filios, et nunquam diebus festis laboraret, semper tamen magis et magis ditescibat: alter vero, licet nullum haberet filium, et festivis etiam diebus laboraret, pauper tamen semper et egenus erat. Atonitus iste, et mysterium ignorans, ab illo sutore petiit, qui fieri posset, quod temporalibus afflueret, ipse vero egestate premeretur? respondit ille, si mecum venire velis, docebo te unde meæ veniant divitiæ, et quomodo dives fieri possis? Annuit iste et secutus est alium suturem, a quo ductus est in ecclesiam, ubi, audita missa, dixit ei; vade jam ad laborem tuum. Ad illum secundo et tertio rediit iste, qui semper ab eo ad ecclesiam ductus est, eique audita missa, semper dixit; ut rediret ad laborem suum. Cui tandem iste; charissime, si vellem ire ad ecclesiam, non ignoro viam, qua ad illam itur; hoc a te non peto; supplex postulo, ut doceas me modum, quo ditari possim, sicut tu. Tunc ille dixit; scito, quod modus quo ditari potes, est, quod festis diebus non labores, quod facias quæ Deus præcipit, et potissimum incumbas iis quæ Dei sunt, qui enim spiritualibus sedulo vacat, temporalia etiam obtinet, juxta hæc Christi verba: *querite ergo primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis* (Matt. 6, 33). His auditis, ille ad se reversus, tactus dolore cordis intrinsecus, diebus festis laborare destitit, pietatis operibus sedulo vacavit, et dives factus est. O vos omnes, qui diebus festis laboratis, ut ditiores efficiamini, timete, ne inde pauperiores evadatis; timete, ne in avaritiâ vestræ pœnam spiritualibus et temporalibus bonis Deus vos privet. *Permittit* sæpe Deus, ut hi, qui Ecclesiæ præceptum contemnentes festis diebus laborant, a furibus, a raptoribus, ab iniquis iudicibus, vel ab inimicis facultatibus suis spolientur; *permittit* etiam nonnunquam Deus, ut boves, equi, et alia eorum pecora lædantur, vel moriantur; *permittit* aliquando, ut domus, et facultates eorum comburantur; *permittit*, ut hi vel eorum filii diu infirmentur, et diuturnis infirmitatibus bona

laboribus prohibitis comparata consumantur: propterea timete, ne laboribus festivo tempore susceptis, pauperiores, miseriore, et infeliciores efficiamini. Hac ratione quisque festivis diebus a servilibus operibus abstinere deberet: ac potiore ratione ab iis abstinendum ne aliis fiat in scandalum; piæ enim animæ plurimum scandalizantur, cum vident, vel sciunt sartores, suttores, aratores, fabros, et alios hujusmodi officios festis diebus laborare; ut igitur aliis occasio scandali non præbeat, a præfatis operibus cessandum. Videte, quomodo se habuerit Christus, cum die sabbati sanare voluit hominem habentem manum aridam? perspicuum erat et evidens, curam ægri non esse contra legem sabbati? ne tamen Judæis scandalum qualicumque modo præberet, antequam hunc hominem curaret, Judæis probavit, non esse prohibitum sanare infirmum et benefacere in sabbato, dicens: *quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit et levabit eam? Quanto magis melior est homo ovis? Itaque licet sabbatis benefacere* (Math. 12). Tali discite exemplo, nulla diebus festis facere opera, quæ non sint evidenter licita. Quæ si licita non sint, vel dubitari possit, an liceant, ab iis abstinete ne aliis occasionem admirationis et scandali præbeat. At diebus festis non solum abstinendum ab operibus servilibus; etiam pietatis operibus sedulo vacandum.

III PARS.

Festis diebus insistendum pietatis operibus.

Dixit Christus discipulis: *vos ascendite ad diem festum hunc*. Omnes similiter christiani diebus festis ascendere debent non descendere: descendunt hi, qui illis diebus vanitati, lasciviciæ, gulæ et aliis peccatis indulgent: ascendunt vero, qui hisce diebus orationi, meditationi, pœnitentiæ, aliisque piis operibus vacant. Non est autem his diebus descendendum et de-

clinandum ad peccata; verum ad Deum per hæc et alia pietatis opera ascendendum; *Dominico die ab omni peccato et a labore terreno cessandum, atque omni modo orationibus, aliisque piis operibus insistendum. Et si quid negligentiae per sex dies agitur, die dominico, precibus, aliisque piis operibus capietur* (S. Greg. Mor. 11, 3). Multi tota hebdomada a Deo et rebus salutis quasi peregrinantur; multi omnibus diebus non festivis ad aliena a salute vagantur, ac cum filio prodigo vadunt in regionem longinquam, vadunt ad vanitates, ad curiositates, ad iniquitates; uno verbo, longe a rebus salutis aberrant. Multi, prefatis diebus, totos se dedunt lucro, deliciis, curis, sollicitudinibus, filiis, conjugii, carni, mundo; æquum est ut saltem diebus festis ad se redire studeant, et cogitare ubi sint, quam longe a Deo recesserint; a quo, et in quem finem creati sint; quantum ab eo deviaverint, et quomodo in gratiam a Deo Patre suo recipi possint: saltem festis diebus, ut ad Deum redeant, peccata sua detestari, augustissimo missæ sacrificio interesse, et aliis piis operibus vacare debent. Jacob, cum servisset cocero suo Laban annis quatuordecim, facultatem adeundi sua ab eo petit his verbis: *Tu nosti, quomodo servierim tibi; justum est igitur, ut aliquando provideam domui meæ* (Gen. 30, 19). Cui, quæso, plerique serviunt profestis diebus? mundo sane, ac etiam carni et ipsi dæmoni. Nonne ergo justum est, ut saltem die septimo, vel quocumque alio festivo die ad sua, seu ad ea quæ animæ suæ sunt, redeant? nonne equitati consonum, ut istis saltem diebus totos se pietatis operibus dedant? Mulierem inclinatam, quæ sursum aspiceri nullo modo poterat, erexit Christus die sabbati. Præclare adnotavit S. Gregorius (hom. 1 in Ev.), hanc mulierem inclinatam esse figuram hominum peccatorum, qui dum desideria inferiora sequuntur, a mentis suæ rectitudine curvantur. Hujusmodi homines curis et negotiis secularibus gravati, coque pondere quasi incurvati, tota hebdomada terram dumtaxat aspiciunt, et terrena pro victu, vestitu, familia, conjugio, ac liberis sollicitè quærant: ideo sabbati nostri die, seu die dominica, aliisque diebus festis se erigere conentur, cælum et divina

his diebus sedulo contemplantur, pietatisque operibus toto nisu incumbant. Ad hæc quidem adstringuntur homines secularibus negotiis fere semper dediti, sed et omnes penitus christiani tenentur ad sanctificanda festa, et sicut in veteri lege cuilibet Judæo dicebatur: *memento, ut diem sabbati sanctifices* (Exod. 20), ita et in nova cuilibet christiano dicitur: *memento, ut diem dominicam et alia festa ab Ecclesia instituta sanctifices*. Quomodo autem sanctificantur festa, nisi per pia opera quæ in iis fiunt? hic est modus quo sanctificantur festa, quia, ut ait Doctor Angelicus: *in lege Domini ea dicuntur sanctificari, quæ cultui divino mancipantur*. Unde in jure canonico habetur, quod *die dominico nihil aliud agendum, nisi Deo vacandum*. Quod autem ibi de die dominico dicitur, de omnibus festis ab Ecclesia institutis est etiam intelligendum: in iis enim sicut in die dominico, soli Deo vacandum et bonis operibus incumbendum. Opera autem pia, quibus his diebus insistendum est, multa sunt, quorum aliqua hic recensebo. *Primum, est augustissimum missæ sacrificium (de consecr. d. 3, c. jejun.)*, cui ex Ecclesiæ precepto et sub mortali adesse tenentur fideles, ita ut si quis vel semel in die festo Missam non audierit, peccet mortaliter, nisi necessitas vel alia legitima causa excuset. Et in hoc plerumque peccant rustici, qui negotia in profestis diebus advenientia in proximam dominicam vel in immediate sequens festum differunt: quo die non ad ecclesiam, ut missam audiant, sed ad temporalia sua negotia properant. In hoc etiam peccant multi ex pigritia, ex negligentia; vel quia tarde e cubili surgunt, vel quia ad ecclesiam aliquantum distantem ire renuntiant. In hoc tandem peccant patres familias, qui filios et domesticos ad ecclesiam non mittunt, ut sanctissimo missæ sacrificio festis diebus intersint. Primum ergo pietatis opus, cui diebus festis vacandum, est missæ auditio. *Secundum est dolor de peccatis*, quem quisque singulis diebus elioere quidem debet, at præcipue diebus festis: in iis enim quisque accuratius suam lustrare debet conscientiam adnotare peccata, quibus inquinatur et de iis dolere. Judæis præceptum erat, ut diebus sabbati suas per dolorem de

peccatis affligerent animas: *Sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras* (Levit. 16, 31); cur idem non præstabunt festis diebus christiani? cur tunc actum doloris de peccatis non elicient? certe ad id tenentur christiani (1). Imo si sapiant, sua his diebus peccata per poenitentiam delebunt, et sanctissimo Eucharistiæ sacramento reficientur. Hoc regulariter serviant nonnulli christiani; idque moris quantum fas erit, ab omnibus servari oporteret, ut horum sacramentorum receptione sanctificentur, et celestis gratiæ thesaurus colligant. *Tertium est meditatio*; his enim præcipue diebus meditationi insistere debent, qui meditationis callent regulas. Hisce diebus mente revolvenda Dei in nos beneficia, formidanda ejus judicia, terribilia inferni supplicia, desideranda paradisi gaudia, et alia mysteria, quorum meditatio ad rectius vivendum adducere solet. His igitur diebus

*Mors tua, mors Christi, fraus mundi, gloria cæli,
Et dolor inferni sunt meditanda tibi.*

Sicut in veteri lege animalia, quæ non ruminabant, censebantur immunda; ita in nova, qui ferventi meditatione religionis christiænæ mysteria non ruminant, in horrendas criminum immunditas facile labuntur: ideo saltem festis diebus meditationi est vacandum. *Quartum est oratio vocalis*. Ut enim ait S. Bernardinus senensis, « talibus diebus communiter ad aliquas orationes vocales fundendas adstricti sumus per præceptum de sabbato sanctificando, et per præceptum de Deo

(1) Intellige: tenentur non ex præcepto sanctificandi dies festos, sed ex vi præcepti charitatis erga Deum et seipso, quo quisque lethali labe inquinatus cavere debet ne ditu in hoc cæno jaceat, cum id fieri nequeat sine gravi in Deum injuria, cujus amicitia parvipenditur, et sine magno animæ detrimento, quæ pluribus bonis privatur, ac majori quotidie patet ruina. Quamquam vero non consentiant theologi circa tempus quo sub gravi tenetur peccator elioere contritionis actum, ad plures tamen menses ille protrahere non licet, ne se exponat probabili discrimini relabendi; ideoque consultissime suadet ut fiat singulis diebus dominicis, pro quorum sanctificatione nil apertius, quam hujusmodi contritio de peccatis. N. E.

colendo et honorando, quia sine tali oratione non potest debite Deo mens festare, nec ipsum debite colere, debitasque ei gratias agere. Proinde debet populus convenire ad ecclesiam, quæ proprie locus orationis est, et ibi orare sine omni strepitu, etiam labiorum, quantum fas est; ne vox vicinum orantem vel presbyterum celebrantem lædat, quia Deus plus affectu, quam voce pulsandus est. His diebus non audiendi cantus vani et theatrales; sed *hymnis, psalmis, et spiritualibus canticis est insistendum* (De consec. d. 3, c. jejunium). *Quintum, est auditio verbi Dei*. Hic est panis, quo pascuntur animæ, saltem sumendus diebus festis, in quibus a pastoribus distribui solet. Certum est, quod ignari his diebus verbum Dei audire, et prædicationi assistere debent, ut de credendis, agendis et sperandis erudiantur. Verum et assistere debent alii, ut excitentur ad declinandum a peccatis, ad recte vivendum, et ad salutem invigilandum, atque ut cœlesti hoc pabulo roborati beatitudinem æternam obtineant, quia *beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud*. Ecce quibus operibus insistendum diebus festis. Non vacandum pompis et vanitatibus, non conviviis et commessionibus, non choreis et saltationibus, non cupiditiis et libidinibus, non contentioni et litibus, non temporalium rerum commercio, nec aliis sæculi vitis et negotiis; his diebus altissimo altaris sacrificio reverenter assistendum: his diebus dolor de peccatis est eliciendus; his diebus divinorum meditationi est ferventer adherendum, vocali oratione corum est pulsandum, verbum Dei humiliter audiendum, pauperes cibandi, visitandi qui in carceribus clausi detinentur, afflicti consolandi, et alia pietatis et charitatis opera peragenda. Hæc sunt opera, quibus incumbere consueverant primi nascentis Ecclesie christiani, ut docet Origenes; hæc sunt opera, quibus electi quidam hujuscæ temporis christiani omni tempore vacant, et hæc sunt opera, quibus omnes penitus christiani saltem festis diebus incumbere debent. Heu! tamen his diebus sanctificationis plerique operibus non sanctis se dedunt. Dicite, quæso, quid agere soleant homines his diebus? nonne plus vino indulgent, quam aliis diebus? nonne tunc frequentius caupo-

nam adeunt? nonne in iis magis effrenatus est gula, vindicta, et libidinis affectus? certe in his sanctitatis et sanctificationis diebus majori conatu ad illicita properant. Quid in his diebus agere solent mulieres? Tunc incedunt ornatae, ut similitudo templi, vel potius ut similitudo Veneris. Tunc altera alteram in vanitatibus superare contendit; tunc profana sumunt vestimenta, et ampliori cultu adversus Christum insurgunt: tunc choreis, saltationibus et vanis, malisque hominum concentibus intersunt: tunc videre et videri, amare et amari quærunt; tunc tandem non piis, imo vanis, iniquis et sæpe pessimis rebus vacant. O viri, o mulieres, siccine festos dies sanctificatis? siccine cultum Deo debitum exhibetis? Timete, ne irascatur furor illius: timete, ne temporalibus et spiritualibus bonis vos privet: timete, ne temporanea et æterna poena vos plectat. Ut tot malis occurratis, festa sanctificate; festis diebus a peccatis abstinete, ab opere servili cessate, bonis operibus insistite; dabique Deus vobis gratiam in hoc mundo, et gloriam in alio. *Amen.*

FERIA IV POST DOMINICAM PASSIONIS.

DE DETRACTIONE.

De bono opere non lapidamus te; sed de blasphemia
(Joan. 10).

Præsenti sæculo nequam, ita hominibus placere solet detractio, ut perisque urbanitas et verborum lepor videatur. Tanta hoc ævo mentis humanæ est perversitas, ut plerumque stolidi et stupidi censeantur viri illi pii, qui in hominum conversatione silere malunt, quam proximi famam dilaniare; illi vero eleganti,

peracuto, et quasi divino pollere dicantur ingenio, qui verbis selectis et exquisitis, quidquid mali et sinistri in regnis, in provinciis, in urbibus, in familiis, imo et in ipsis cordibus hominum reperitur, aperire, delineare et aggravare sciunt: ac etiam qui actiones sanctissimas lingue veneno inficere, et ibi malum fingere norunt, ubi nulla mali ratio, quinimo omnis virtutis species elucet. Exitiosum hunc de aliis detrahendi morem damnavit Christus, non extirpavit, cum etiam adversus illum linguas suas hodie solvant nonnulli maledici, detractores, et calumniatores, qui eum blasphemiam accusant: *de bono opere non lapidamus te; sed de blasphemia.* O quantum malum detractio, quæ Christum, qui de nullo argui potest peccato, hodie temere aggreditur! quam ideo necessarium de ea palam disserere, ac vitii hujus malitiam propalare, ut quisque lingue suæ frænum, et ori suo custodiam ponere discat, ne declinet in verba proximi famam denigrantia. O Domine, aperi os meum, ignita da mihi verba, ut utilem de detractioe sermonem instituum. *Ave.*

Non immorabor in explicanda detractioe natura: norunt omnes, quod detractio nil aliud sit, quam alienæ famæ injusta imminutio. Unde ille detrahere dicitur, qui alterius famam quomodocumque minuit, sive hoc faciat imponendo ei crimen falsum; sive exaggerando crimen verum, vel falsum; sive manifestando crimen occultum; sive opus rectum sinistre interpretando, sive alterius dotes extenuando, sive etiam frigide et simulate laudando: quia, ut præclare dixit Gellius, *turpius est exigue atque frigide laudari, quam insectanter et graviter vituperari.* Nec semper lingua et verbis opus est, ut alteri detrahamus, ejusque famam imminuamus et auferamus, quia detractor sæpe proximum plus denigrat maligno suo silentio, uno capitis nutu, ictu uno oculi, unico gestu malitiose elaborato, leni risu, vel etiam sola scapularum elevatione, quam si aspera multorum verborum insectatione illius famam minuere contenderet. Quocumque autem modo fiat detractio, sive verbis, sive nutibus, sive palam, sive clam, est semper peccatum; et ut ait sanctus Laurentius Justinianus, *est peccatum*

commune, grande, et cazitosum. Detractio est peccatum commune, cum vix reperiat qui a detractone sit liber: est peccatum grande, cum ex natura sua sit mortale, et inter mortalia grave: est peccatum perniciosum, cum ex eo innumera mala oriantur. Placet hujusmodi sancti episcopi oraculum, ejusque verbis ad recte distribuendam hujus concionis materiam utar; ac dicam detractorem esse 1. peccatum commune: 2. peccatum grande: 3. peccatum perniciosum. Detractio est peccatum commune, grande et perniciosum. En tres hujus concionis partes.

I PARS.

Detractio est peccatum commune.

Sicut loqui est homini naturale, ita et homini de aliis loqui dulce et jucundum est: *nihil dulcius, quam de aliis loqui* (S. Greg. Nazian.). Nescio, an maligna et quasi innata nobis hæc de aliorum vitiis loquendi voluptas a superbia, vel ab invidia originem ducat: a *superbia*, quæ nos tunc sublimari suadet, cum deprimuntur alii; *vel ab invidia*, quæ ex ingenita sua indole aliorum felicitati insidias parare delectatur. Quocumque ex capite oriatur illa de aliorum vitiis loquendi libido et voluptas, eam omnibus fere hominibus quasi innatam esse constat; omnesque ex nativa propensione ad detrahendum proclives esse certum est: cui nature propensione cum difficulter resistatur, ea omnes fere homines ad detrahendum alliciuntur. Quod et in nobis sæpe experimur: innata enim hac propensione ducti, *modo* cum impetu et in sermonis fervore innumera proferimus verba, quorum malignitatem tunc solummodo percipimus, cum prolata sunt, et damna irreparabilia intulerunt: *modo* cum spiritus imperio, ac magna cum cordis malitia et arte venena suaviter infundimus, et prius laudamus, quorum deinde vitia manifestamus. Atque ut nos sine ratione loqui non credatur, prætextus et specio-

sas adducimus rationes sumptas ex zelo salutis, ex justitie amore, ex mera compassione, vel ex dolore quo angimur, ob crimen in Deum perpetratum; nunquam desunt rationes apparenter piæ et justæ, quæ innata nostræ faveant propensioni. Harum rationum impulsu et naturali inclinatione ducti, omnes fere homines detractiōni se dedunt, hocque vitium ita inter homines inolescit ut, teste Angelico doctore, hoc unico vitio totum genus humanum in magno ruinæ et damnationis periculo versetur: *hoc specialiter vitio periclitatur totum genus humanum.* Non solum ex innata nobis propensione et speciosis rationibus, quibus detractorem nostrarum apologiam facimus, ad detrahendum ducimur; verum et ex maxima facilitate, qua detractio fieri solet. Non facile occiditur inimicus, inquit S. Chrysostomus; *tum* quia sæpe is longe distat; *tum* quia opportunum non adest tempus; *tum* quia omnia loca ad tantum facinus perpetrandum non sunt apta; *tum* quia cautiones sunt adhibendæ; *tum* quia omnia arma ad mortem inferendam non sunt idonea; *tum* quia omnia vulnera non sunt lethalia. Ad auferendam autem proximi famam unicum proferendum est verbum, quo nihil facilius; quantumvis enim distet is de quo detrahis, fama ejus est ubicumque sunt personæ, quæ illum noverunt; et ideo nullus fere reperitur locus, in quo eam facile dilaniare non vales. Ad illud faciendum diuturno non egesset tempore, unum momentum sufficit, et mox ut de aliquo detrahere voluntas nostra decrevit, ejus decretum lingua executioni mandat; modum etiam non servat lingua, quin sæpe sæpius plura dicit quam velimus, et a nimia loquendi et de aliis detrahendi facilitate quam habet, nemini parcit, omnes denigrat, ac omnium famam verbis iniquis minuit, et sæpe penitus auferit. Itaque cum omnibus fere hominibus innata quedam sit ad detrahendum propensio, tantaque sit detrahendi facilitas, hinc fit, quod detractio eradat peccatum maxime commune, quodque plerique hominum detractiōni vacant, et in salutis periculum veniant: *hoc specialiter vitio periclitatur totum genus humanum.* Alia mihi occurrit ratio, qua detractorem apud homines esse commu-

nem quisque fatebitur, eamque desumo ex benigno auditu, qui detractoribus præberi solet. Procul dubio detractionibus jucundius nihil auditur, non solum ab impiis, qui cum aliorum aperiunt vitia, sua quodammodo fulciri, et aliorum exemplo minus pudenda fieri credunt: sæpe etiam a viris aliunde bonis, qui, cum de aliis detrahitur, probitatis suæ elogium fieri arbitratur. Cum igitur detractor certo sciat, quod detractionibus suis facilis et benignus præbebitur auditus, facile etiam in verba prorumpit, ac aliena quevis crimina quamvis occulta facile revelat. Et ob hanc causam, inquit S. Paulinus in quadam ex præclaris, quas conscripsit epistolis, detractio est peccatum apud homines maxime commune: *hoc ideo malum celebre: ideo in multis ferret hoc vitium, quia pene ab omnibus libenter auditur*. Si censerent detractores, se ægre audiendos, se objurgandos, vel charitable ab adstantibus corripiendos, paucissimi de proximo detraherent; at quia noscunt verba detractionis benigne et jucunde audienda; quia experientia norunt, quod eo ipso quo aliquid proximi famæ noxium narratur, excitantur omnes a somno, plausum dant plerique et arrident, multi ideo facillime aliis detrahunt; et ideo detractionis peccatum fit maxime commune: *hoc ideo malum celebre: ideo in multis ferret hoc vitium, quia pene ab omnibus libenter auditur*. Dici posset, pravum hunc detrahendi morem a malo etiam detractorum oriri exemplo; quo ad detrahendum trahuntur et ipsi viri justi: undequaque oriatur, certum est, nil in mundo detractione communius. Quæ enim urbs a qua exulet? seu potius quæ urbs, quæ domus, quæ societas in qua non regnet? nonne omnes urbes replentur viris turpi otio indulgentibus, quibus maledicere vivere est; et qui vicos et domos circumvent, ut detrahendi materiam colligant, et mala quæ didicerunt, disseminent? nonne in qualibet domo et societate reperitur aliquis homo mordax, cui semper aliquid sinistri enarrandum in promptu est? nonne in societatibus hi soli adstantium captant benevolentiam, qui acute de aliorum defectibus loquuntur; certe hæc omnia fere hominum sunt hodie colloquia: unde in

hominum conversatione aut tacere, aut proximi famam ledere quasi necesse est. Hinc fit, quod viri etiam pii, cum detractoribus nonnumquam detrahant, et detractionibus linguas suas solvant. Non loquor de hypocritis, qui pietatis speciem habent, rem non habent: non loquor de viris illis, qui simulata pietate detractionum suarum malitiam contegunt; et qui, ut ait S. Bernardus, cum de aliis maledicere volunt, alta præmittunt suspiria, ac demissis superciliis, vel voce plangenti suam emittunt detractionem, dicentes: *doleo vehementer, eo quod diligo eum satis, et nunquam potui hæc de re corrigere eum. Et alias mihi quidem bene comperit fuerat istud, sed per me nunquam innotuisset: et quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum, revera ita est* (serm. 31 in Cant.). Non loquor, inquam, de viris illis, pietate ficta micantibus; verum de illis, qui vere et solide pietati operam dare profitentur: detractionis enim peccatum ita commune factum est, ut ad istos etiam pervenerit, qui licet de aliis vitiis, non tamen de isto triumpharunt: *tanta detrahendi libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant* (S. Hieron. ep. 14 ad Celant.).

Crediderim quod viri qui pietatem christianam profitentur, nolint aliorum virtutes in vitia convertere, nec crimina falsa viris innocentibus affingere. Isti, si quomodoecumque pii sint, gravius detractionibus non se dedunt, ac verentur similes effici pessimis his detractoribus, qui, ut ait S. Basilius, « fortitudinem audaciam appellant: modestum vero, sine sensu hominem justum immitem et nimium severum; prudentem, astutum; magnificum, vastum, liberalem, ut prodigum taxant; domesticè frugalem, avarum dicunt; denique omnis virtutis species in vicina vitiorum nomina convertunt, nusquam calumnia rebus laudatis deficiente ». Etsi vero homines pii graves hujusmodi detractiones et calumnias non proferant, tot tamen sunt varii detractionum modi, ut difficillimum sit, viros etiam aliunde vere pios de aliis non detrahere. *Detrahimus* enim, cum crimen alicujus, quod rumore dubio et incerto didicimus,

tamquam certum referimus; *detrachimus*, cum crimen aliquod secretum revelamus; *detrachimus*, cum aliis manifestamus, quod nobis revelatum est; *detrachimus*, cum notorium facimus crimen, quod a paucis sciebatur; *detrachimus*, cum occultum aliqujus crimen, vel uni ex intimis familiaribus cum fiducia aperimus; *detrachimus*, cum alicujus scelus, quantumvis notorium, aliqua cum exaggeratione referimus, vel eum aliquam gravem circumstantiam scelus minuentem reticemus (1); *detrachimus*, cum aliorum dotes, virtutes et præclara gesta quibusdam in adjunctis tacemus, minimus, vel ita tepide laudamus, ut occasionem ea minus faciendi præbeamus: tot tandem ac varii sunt detrahendi modi, ut vix fieri possit, homines etiam pie et spiritualis vitæ sectatores, aliquo ex his modis non detrahero et proximi famam non minuere, *tanta detrahendi libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant.* O quam commune est detractionis peccatum! ad quod ex nativa propensione trahimur, quod facillime et aliqua cum voluptate perpetramus; quod in omni loco, omni tempore et in omni casu committi potest; et quod non solum a viris desidiis, ab iracundis et ab invidis; verum et a personis christianam pietatem profitentibus sæpe patrat. Maxime quidem in hoc sæculo communis est detractio; et ideo

(1) An vera hic habeatur detractio, valde incertum est; quin contra crediderim quod, revelato crimine, brevi etiam omnia ejus adjuncta innotescent, adeo ut nullas habeatur detractio loci vel materia. Ceterum quæ hoc loco disserit auctor magis oratorie, quam ad theologie moralis tramites exacta videtur, ideo caute evulganda; nec optima sane est methodus homines a peccatis arcendi, hæc exaggerare vel multiplicare. Quoad hanc peccatorum speciem, omnes norant, « detractionem esse occulti criminis injustam revelationem ». Quoties ergo crimen quoquam modo non est occultum, vel revelatio non est injusta, detractio ne intelligi quidem potest. Juste autem cause revelandi occultum crimen sunt: 1^a Ad vitandum damnum grave injustum, sive publicum, sive privatum, tum vel alterius, quoties et quatenus necessitas exigit; 2^a Ad vitandum damnum spirituale ipsius delinquentis; 3^a Si quis consilii petendi, imo doloris leniendi causa occultum alterius peccatum prodat viro probro et tacturno.

summo studio quisque vigilare debet, ut in hunc diaboli laqueum non incidat. Heu! quid prodesset, te avaritiæ esse expertem; a gulae spiritu liberum; de superbia, de acedia et de aliis vitiiis triumphasse; si ultimo suo laqueo te caperet diabolus, et ad tartara traheret? cave ab hoc laqueo: summa cura et sollicitudine vigila, ne in detractionis verba lingua tua declinet. Non tibi sufficiat, toto quadragesimali tempore accurate jejunare, aliena non retinere, proprias facultates pauperibus erogare, et piis multis operibus incumbere; extremum laqueum, quo innumeris homines diabolus capit, sedulo devita: cave, ne de aliis detrahas. Ut enim ait sanctus Chrysostomus: quid tibi prodesset vigilare, jejunare, et alia pia opera facere, si lingua tua fratrum tuorum sanguine inebriaretur, et si eorum carnis vescereris, eos detractionibus tuis dilaniando? certe hoc parum tibi prodesset. Fuge ergo a detractionis peccato, quod commune est, *et quod etiam grande est.*

II PARS.

Detractio est peccatum grande.

Quamvis Dei odium, hæresis, blasphemia, et alia nonnulla crimina sint detractioe graviora, detractio tamen est peccatum ex natura sua mortale: estque semper peccatum inter mortalia grave, nisi materiæ levitas, inadvertentia, aut nimia mentis et ipsius linguæ precipitatio excuset, illudque levè efficiat. Ut detractiois gravitatem aliqui expriment, eam cum homicidio conferunt, quia ille de quo detrahitur, in mente illius qui detractionem audit, occiditur, in qua prius vivebat per bonam famam. Nonnulli dicunt, detractioe perpetrari homicidium, quod aliquando corporali est gravius: quia homines aliquando reperire est, qui vitam corporalem perdidisse mallent, quam famam, quæ detractioe ipsis ablata est: et hujusmodi erat D. Paulus, qui mori malebat, quam famam perdere, dicens;

bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet (1. Cor. 9, 15). Dicunt alii, detractio fieri homicidia corporalibus graviora et periculosiora, quia unius detractio, multorum animæ nonnunquam interficiuntur; *unus est detractor qui loquitur, et unum verbum tantum loquitur: et tamen unum verbum in eodem momento multitudinis audientium dum aures transfigit, animas interficit* (S. Ber. in Epist. S. Joan.). Non ausim asserere detractioem, per se loquendo, esse malum homicidio corporali gravius; certum tamen est eam esse ex genere suo peccatum mortale, furto gravius. Ut enim ait S. Ambrosius: *tolerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona diripiunt, quam fures qui famam nostram bonam dilaniant*. Cujus rei rationem affert Salomon dicens: *melius est nomen bonum, quam divitiæ multe* (Prov. 22, 1): ideo qui nomen bonum alicui aufert, magis ei nocet, quam si multas ei divitias furaretur. Vel, ut ratiocinatur Doctor Angelicus, tanto peccatum majus est, quanto majore bono injuste privat: detractio autem majore bono privat, quam furtum: quia detractio privat fama, quæ majus est bonum, quam divitiæ temporales, quibus privat furtum: fatendum ergo detractioem ex genere suo esse malum furto gravius. Quod autem fama sit majus bonum, quam divitiæ temporales, constat ex libro Ecclesiastici, ubi (41, 15) dicitur: *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi et magni*. Ex hoc infert S. Bernardinus, quod detractio, per se loquendo, est mortalissimum peccatum. Ex jam dictis constat, detractioem esse grande peccatum, cum privet illa fama, quæ tanti fit ab hominibus, et quam deperditam multi non solum divitiis suis, verum et pretio sanguinis sui redimere ambirent. Detractionis gravitas magis adhuc elucebit, si inspiciamus personas quas aggreditur: ut enim docet D. Thomas, *ex persona ejus contra quem aliquis loquitur, aggravatur peccatum*; detractores autem vanis suis linguis aggrediuntur et dilaniant famam non solum rusticorum, verum etiam magistratum, nobilium, principum et regum; linguas suas acuunt et laxant

adversus sacerdotes, religiosos, episcopos et viros quosque pietate insignes. Quid dico episcopos et reges? Ipsum etiam Christum, Deum simul et hominem, denigrare conantur (1). Quis enim nesciat, eum a Judæis inique fuisse columniatum, velut vini potatorem, peccatorem, samaritanum et dæmoniaco? Nec solum in Christum adhuc mortalem et cum hominibus in terra versantem ignitas detractiois sagittas vibrarunt, sed et illum in celo jam immortalem calumniis et detractioem persequuntur: *iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in caelum os suum* (Psal. 72, 8). O quantum malum est detractio, qua tot et tante persone feriuntur! Ejus autem malitia mihi adhuc maxima videtur ex hoc, quod directe opponi videatur charitati.

Nostris, charitatis ingenium et characterem hunc esse, quod aliorum crimina operat: *universa delicta operit charitas* (Prov. 10, 2). Charitas peccata operit eorum, quos amat; et quia omnes amat, omnium peccata operire conatur: cum autem ea operire nequit, illa excusat, vel minuit; et si actionem excusare nequeat, excusat saltem intentionem. Huic caritati totaliter opponitur detractio; illa aliorum peccata operit, ista aperit; illa excusat, ista accusat; illa minuit, altera auget ac omnibus ea nota facere contendit; quandoque verbis communibus, ut ait S. Bernardinus; quandoque verbis apertis, quandoque derisionibus, quandoque nocturnis sibilis; quandoque simulatis atque mutatis vocibus et loquelis; quandoque nutibus et signis; quandoque libellis famosis et scriptis, hinc inde dispersis; quandoque cantilenis, quandoque libris aut epistolis; et sicut charitas omnibus modis sibi possibilibus aliorum peccata occultat; ita detractio omnibus modis ea manifestare per tentat. O quam grave detractiois peccatum cum charitatis omnium virtutum reginæ tam opponatur!

(1) Hæ autem impia verba, quæ contra Deum et Christum prolata fuere et hodie dum proh dolor! proferruntur, vere blasphemus sunt, quæ specie differunt a peccato detractioem, hujusque malitiam valde superant. N. E.

Charitatis hoc proprium est, quod non judicet quemquam, quod nullus detegat vel adnotet vitia, quodque nullus ei proponatur ita malus, de quo aliquid boni non dicat, et cujus peccata non excuset. Detractores vero sunt homines perversi, similes Pharisæis, qui de omni quod vident male judicant, qui omnia sinistra interpretantur; qui de omnibus viris, quantumvis piis, aliqui mali dicunt, et virtutes in vitia convertunt. Quod præclare adnotavit S. Chrysostomus: dicens, « detractores de omni quod vident, malum judicant; si quis vacat humilitati, hypocrita est; si recreationi, gulosus est: si patientiæ, timidus est; si justitiæ, impatiens est; si simplicitati, fatuus est; si prudentiæ, malitiosus est; si maturitati, flegmaticus est, seu fantasticus: si jucunditati, dissolutus est: si religioni, singularis est: si societati, sæcularis est: si silentio et paci, dissimulatio est: si aliorum correptioni, præsumptuosus est: si vigiliis, et orationibus, indiscretus est: si communi dormitioni, somnolentus est: si prævaricationi et aliorum saluti, appetitor laudis est: si desistat, negligens et remissus est: si habeat gratiam hominum, adulator est: si adulari renuit, superbus est ». O quam grande detractio vitium! supra modum grande cum tantopere opponatur charitati, sine qua omnis alia virtus est inutilis et sine qua nullus salvari potest. Demum hujus peccati gravitatem maximam quisque dignoscere poterit ex speciali poena, qua punitur in inferno. Dives epulo ultra poenam damni, qua summe affigitur, et ultra poenam ignis, qua gravissime cruciatur, speciale in lingua sua poenam patitur, quia lingua specialiter in Lazarum peccaverat: *In lingua majus sentit incendium, quæ male dixit pauperi, misericordiam contulit* (Grysol. serm. 66). Avaro diviti similis detractor, triplici poena plectitur in inferno: ibi poenam damni sustinet, quia Dei visione in æternum privabitur: ibi poenam sensus patitur simul cum aliis reprobis: ibi vero specialiter in lingua cruciatur, nam *per quæ peccat quis, per hæc et torquetur* (Sap. 11, 17); et ideo cum lingua detractor peccaverit, in lingua gravius torquetur. De quodam viro detractoribus summe dedito narratur, quod ante mortem in furias incidit, et

propriam linguam dentibus dilaniaverit, palamque dilaceraverit. Horrebant et tremebant omnes stantes, ac dicebant, hoc justo Dei judicio fieri, quia hic lingua sua peccaverat. O quam majorem in lingua sua poenam ille et alii detractores patientur in inferno! Si enim detractorum suarum poenitentiam non egerint, et proximo, cujus famam læserunt, in hoc mundo non satisfecerint, non solum communibus omnium damnatorum, etiam speciali in lingua sua plectentur poena. Itaque, fratres, a detractioe *parcite lingue* (Sap. 1): cavete a detractioibus, vestras sedulo frenate linguas, ne detractioibus se dedant, ac summo a detractiois peccato declinate, *tum* quia mortale est ex sua natura: *tum* quia est contra justitiam et furto gravius: *tum* quia charitati maxime adversatur: *tum* quia gravissime in inferno punitur. Vitanda ergo detractio, quia grande peccatum est: vitanda etiam *quia peccatum est exitiosum*.

III PARS.

Detractio est peccatum perniciosum.

Detractio non solum est malum ex se et in se grave, est etiam malum exitiosum quoad alios eo quod proximo infert 1. damna multa: 2. damna irreparabilia.

1. Quis dinumerare valeat damna quæ ab initio mundi intulit, et quæ quotidie infert detractio? quis dicat, quot illam audientes nimia cum complacentia ad tartara traxit? quot insontes denigravit? quot familias perturbavit? quot discordias seminavit? quot lites, quot jurgia, quot bella, quot homicidia causavit? Quis enarret, quot mala atque damna mundo inferat? certe qui hæc omnia enarrare susciperet, nunquam dicendi finem attingeret. Aliqua tamen ex innumeris damnis quæ infert detractor, recenset S. Bernardinus his verbis: « Omnia mundi scelera, omnes iniquitates, et quasi omnes hæreses, schismata et impietates ex lingua tetra habent originem.

O igitur lingua nequam, lingua tetra detractoris! o feritas infernalis! o impia odii et invidiæ proles! o pestifera lepra! Tu es quæ discordias seminas, tu sola conculcas bonos, diffamas justos, paris scandala, perjuriam et falsa testimonia; tu accusationes iniquas multiplicare non cessas; tu lingua sæva, punis insontes, inter conjuges scandala ponis, infamas viduas, fallis et defloras virgines, tu piæ et sacras religiones confundis, simplices conscientias turbas, tu rancores, tu jurgia, tu livores, iras et contentiones, rixas, contumelias et scissuras suscitare non cessas; tu divisiones et partialitates nutris et lactas; tu sola prodiones generas, incendia foves, homicidia patras; tu fratricidia, parricidia, matricidia, et cæteras crudelitates virulenta impietate committis; tu sola fœdera frangis in conjurationibus occuparis, separas amicos, multiplicas inimicos; tu sola dissipas civitates, et destruis regna; tu confoves tyrannos, tu charitatem extinguis, deprimis justos, magnificas impios, fidem destruis, spem quoque confringis, cæteras virtutes impia crudelitate persequeris, tu omnia scelera vivificas et extollis. Quid plura? tu angelos in dæmones convertisti; tu primos parentes nostros, ac cum eis totum genus humanum de paradiso deliciarum ad temporales et æternas miserias destinasti. Denique Dei Filium tu sola in crucis patibulo confixisti (sermo de detract.) ». O Domine Deus, quot et quanta mala parturit detractoris lingua! Sane ut loquitur S. Chrysostomus, *quodam mali genus est, quod non a detractatione oritur? ex ea odia pullulant, ex ea dissidia ortum trahunt; suspiciones male hinc procreantur, quæ innumeris malis causam præbent. Denique quæcumque mala quisquam cogitatione complere possit, omnia ea a detractatione proficisci reperiet* (hom. 3 ad pop.). O quam perniciosa est detractatio, quæ tot damna causat! ac simul damna causat irreparabilia.

2. Omnibus Christianis, si sui muneris penitas ignari non sint, notum est, detractores qui alterius famam minuerunt, ad illius reparationem teneri, nec criminis sui veniam obtinere posse, nisi ablatam aliorum famam, quantum fas erit, resti-

tuant, quia *non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum* (Aug. ep. 54 ad Maced.). Non sufficit, quod quis confessorio fateatur, se dixisse hanc adolescentulam non esse ita castam ut aestimatur, hunc mercatorem esse fraudulentum, hunc advocatum esse ignarum, hunc concionatorem esse dissolutum, insuper resarcienda damna, quæ huic adolescentulæ, huic mercatori, huic patrono, et huic concionatori intulit. Nec aliquis confessarius, quantalibet auctoritate polleat, ne quidem summus pontifex detractorem a restitutione famæ dispensare valet. Quomodo vero deperditam famam quis restituet? *hoc opus, hie labor est.* Difficile et quasi impossibile est, ablatam alterius famam totaliter reparare; lingua enim vulnera facit, quæ difficillime sanantur, et licet sanentur, remanet tamen cicatrix: quia semel deperdita nunquam ita reparatur fama, quin aliquid fulgoris sui perdat. Quod ut indicaret antiqui, apologum seu fabellam afferre soliti erant, dicentes; aquam, ignem, et famam longum iter aliquando simul suscepisse; cumque timerent ne errantes ab invicem separarentur, aquam et ignem dedisse signa indicantia ubi essent, et ubi inveniri possent. Dixit enim aqua: ibi me semper invenietis, ubi juncos videbitis. Dixit ignis: ibi semper ero, ubi apparebit fumus. Fama autem igni et aquæ dixit, summa cura invigilate, ne a vobis discedam, quia si semel me amiseritis, nusquam amplius a vobis inveniar; qui enim famam suam perdidit, nunquam illam totaliter invenit et recuperat. Esto quod ablatam alterius famam summo affectu reparare satagas, quomodo, quæso in mente eorum, qui te detrahentem audierunt, destrues fidem quam verbis tuis adhibuerunt? quomodo in cordibus eorum totaliter delebis opinionem malam, quam de eo quem infamasti, conceperunt? excusationibus et laudibus quibuscumque eam non penitus delebis; nam ut ait S. Bernardinus, *amplius lingua detrahentis nocet, quam excusatoria, seu laudatoria possit proficere; maxime cum homines propiores sint ad credendum, et ad memoriam commendandum mala, quam bona.* Est etiam quod a mentibus eorum qui te audierunt, totaliter deloveris quiddid de proximi fama detraxeris, nondum tamen opus tuum consumma-

sti, nondum ablatam alterius famam totaliter reparasti; detractio enim tua longum perfecit iter, in regiones abiit longinquas, ab iis, qui te audierant, ad eorum propinquos, ad amicos, et ad alienigenas transit: quomodo autem iis omnibus innocentiam læsi demonstrabis? Esto ut illos omnes adeas, cunctisque te calumniatorem, aut imprudentem fœtearis, incertum est, an qui detractioibus tuis fidem adhibuerunt, ablatam famam reparare cupienti tibi credant, aut si credant, aliqua in mentibus eorum malæ suspitionis opinio semper remanebit. Ut enim præclare dixit jam laudatus S. Bernardinus: *remedium nunquam tantum proficit, quantum detractiois malitia officit* (1). O quam difficile est ablatam alterius famam restituere: ad hæc quomodo reparabit detractor aliena damna quæ causavit? quomodo reparabit damna quæ in bonis fortunæ huic mercatori, huic patrono et aliis intulit, quos infamia adpersit? quomodo resarciat damnnum, quod attulit vitæ spirituali tot audientium, quorum animas gladio linguæ interemit? quomodo reparabit damnnum, quod intulit vitæ civili eorum, quos diffamavit? quomodo præteritis, futuris, longe distantibus, et omnibus, apud quos vita quadam honoris et gloriæ antea vixerant illi, innocuos probabit et suadebit? certe damna a detractioe illata totaliter resarcire, quasi impossibile est; attamen detractor ea reparare debet quantum et quomodo poterit, adhibito prudentis confessarii consilio.

Hoc quidem agere tenetur detractor. Ubi vero sunt, qui damna detractioibus suis causata resarcire conentur? quotidie detractores audimus famam proximi dilaniantes; et nullum videmus, qui damna illata reparare curet. Tantus labor, totque difficultates in reparatioe damni per detractioes illati reperiuntur, ut vix inveniatur qui de tali damno resarciendo curet: et

(1) Utique nequissimum ita verissimum illud est impietatis coryphæi (Voltaire) effatum; *Calumniare, semper aliquid hererit*; quo satis superque utuntur Catholice religionis hostes: cavendum igitur quam maxime, ne iisdem societur ad aliorum famam lædendam, ac pacem charitatemque dissolvendam inter fratres.

ideo quamplurimi ob peccatum detractiois damnantur. O quam perniciosum ergo detractiois peccatum! cum damna irreparabilia causet! Igitur a sermonibus proximi famam vel minimum lædentibus summa sollicitudine cavete. Non sufficit vitare sermones quibus vultus iustitia, et lethaliter proximi fama læditur; abstinendum etiam a verbis, et ab omnibus colloquiis, quæ vel in minimo charitati adversantur. Quicumque libenter de minimis aliorum defectibus loquitur, tandem aliquando graves aperiet, et magnis detractioibus proximum lædet. Statuat, quantum voluerit, frenare linguam et illam a gravibus detractioibus cohibere: si tandem levibus sese dedat, a levibus et minimis in graves paulatim incidet. Adde difficillimum esse, quod inter detractioes leves, gravis aliqua aut ex ignorantia, aut ex inadvertentia non miscetur; quæ licet non sit peccatum mortale ob defectum considerationis et advertentia, detrahenti tamen restitutionis obligationem relinquit. Sequimini consilium ab hominum sapientissimo datum, dicente, in ore seram et in manu stateram semper esse habendam; *ori tuo*, inquit, *facito ostia et seras*; *verbis tuis facito stateram* (Eccli. 28, 29). Prudentia et circumspectio, quasi januæ et seræ esse debent, quibus ora nostra omnibus verbis detractioem tantillum redolentibus claudantur; recta ratio debet esse statera, qua omnia ponderentur verba, antequam ex ore exeant, ne aliquod proferatur, quod proximi famam minuat, et quod apud Deum debiti ponderis non inveniatur. Ponite hanc seram ori vestro, hancque stateram in manibus semper habete; summa cura vigilate, ut nullus ex ore vestro exeat sermo, qui vel in minimo proximi famæ officiat; firmiter statuete, aut tacere, aut nihil contra Deum et proximum dicere. *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba malitiæ* (Ps. 140, 3). O Domine, quia tanta mea est infirmitas, ut mihi difficillimum, ac etiam impossibile sit cavere ab omnibus detractioibus, si tuo non fovear auxilio, pone custodiam et ostium circumstantiæ labiis meis, ut nunquam in detractiois verba declinent.

O Domine, linguam mihi dedisti, ut laudaret te, benediceret tibi, aliosque ad tibi benedicendum adduceret; da ut lingua mea te laudet, tibi que benedicat nunc et in sæcula sæculorum. *Amen.*

FERIA V POST DOMINICAM PASSIONIS.

DE MAGDALENA PECCATRICE.

Eecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix (Luc. 7, 37).

Concionatores, qui sanctorum peccata dissimulant et propagare renunt, profanis similes videntur oratoribus, qui tunc magnas demigrasse credunt, cum vel minimos eorum defectus detexerint. At longe aliter se habet rethorica christiana, quæ cum ab omni adulationis nævo sit aliena, non minus peccata a sanctis perpetrata, quam virtutes ab iis acquisitas pandit. Nec ideo aliquam his Dei amicis injuriam irrogat; quin contra tanto eorum auget gloriam, quanto peccata ab iis quondam perpetrata et per penitentiam deinde deleta clarius manifestat. Nunquam procul dubio apertius patebunt crimina sanctorum, qui aliquando peccatis obnoxii fuerunt, quam in die iudicii, in quo omnibus videnda exhibebuntur; nec tamen ideo tunc sancti aliqua confusione operientur. Quinimo tanto majore fulgebunt gloria, quanto notiora et evidentiora erunt peccata, de quibus tandem generose triumpharunt, et quæ per penitentiam salutarem penitus extirparunt. Non ergo devotioni, et pio nostro erga Magdalenam affectui repugnabit, si crimina ejus expendamus et propalemus; hoc in ejus potius honorem redundabit. Imo hoc ipsum in majorem cedet gloriam Dei, qui tanto clementior et benignior apparet, quanto graviora sunt crimina, a quibus hanc mulierem, mediantibus divinæ gratiæ suæ auxiliis, liberavit. Magdalene ergo manifeste-

mus peccata, et cum Evangelista dicamus, quod hæc fuerit *mulier in civitate peccatrix. Aæ.*

Vidistis nonnumquam apes in horto variis floribus consito volitantes; quæ nunc in uno, nunc in altero flore aliquantulum conquiescunt; quæ nunc istum, nunc illum florem sugunt; et quæ sive dulce, sive amarum sit quod in floribus inveniunt, ex eo semper mel suavissimum conficiunt, quo nil dulcius in rerum natura invenitur. Illas apes imitantur qui sanctorum acta debito modo inspicunt et scrutantur: hi enim vitam illorum, tamquam hortum, variarum virtutum floribus consertum contemplantur: atque modo humilitatem, modo patientiam, modo charitatem illorum considerando quiescunt, ut ex iis mel suum conficiant; seu ut ad easdem virtutes, quas in iis vident, sectandas excitentur. Immo si aliquid turpe et amarum in sanctorum vita adnotent; seu, si advertant, eos aliqua perpetrasse peccata, quæ per penitentiam deleverunt, inde etiam mel suum conficiunt, quia inde magna penitentiam suscipiendi motiva sumunt. Si totam Magdalene vitam hodie lustrare liceret, in ea quisque ardus penitentiae, humilitatis profundæ, et charitatis ardentissimæ videret exempla, quibus ad easdem virtutes sectandas non parum excitarentur. Quia vero de iis alibi, vos nunc solum advoco ad perpendeda peccata quæ perpetravit, et quæ per penitentiam delevit: quorum contemplatione quisque ad mel suum conficiendum, seu ad bene agendum non parum alicui poterit. Videamus ergo peccatorum Magdalene naturam, causas et remedia: videamus 1. *eorum naturam*, et speremus; 2. *eorum causas*, et timeamus; 3. *eorum remedia*, et iisdem utamur.

I PARS.

Peccatorum beatæ Magdalene natura.

Sicut in damnatis peccata, quæ per penitentiam non abstulerunt, sunt maculæ perpetuæ, quibus fœdantur et denigrantur, ita in beatis peccata, quæ salutaris penitentiae lavacro